

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

مدرسه علمیه مجتهدده امین

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

ارتباط عقلانیت و بندگی در نگاه امیر المومنین (علیه السلام)

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سلیمیان

استاد داور

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای برقی کار

پژوهشگر

نرگس محیاپور

مرداد ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران
مدرسه علمیه مجتهدده امین
تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)
ارتباط عقلانیت و بندگی در نگاه امیر المومنین (علیه السلام)
استاد راهنما
حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سلیمیان
استاد داور
حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای برقی کار
پژوهشگر
نرگس محیاپور

مرداد ۱۳۹۴

جمع بندی و نتیجه گیری

عقل این موهبت و هدیه الهی، ابزار و وسیله‌ای نورانی است، تا انسان را بر سر منزل مقصود یعنی رستگاری و فلاح دنیوی که فقط در سایه طاعت و پرستش خالق بی‌همتا به دست می‌آید برساند.

پیامبران آمدند تا با ارشاد عقل، هدف خلقت، که شناخت و پرستش یگانه هستی است را رهنمون باشند. از مباحث مطرح شده این نتیجه حاصل است که چون عقل عامل رشد و سعادت انسانی است، باید آنرا تقویت کرد تا در مقابل قوای شیطانی پیروز و سربلند باشد و بهترین عامل رشد عقل، سرپرستی به تعلیمات پیامبران و امامان معصوم است تا در کنار این دو حجت الهی (عقل و وحی) کمال مطلوب حاصل و قرب الهی میسر گردد.

سزاوار است با الهام از انبیاء و اولیای الهی عوامل رشد و تقویت عقل را احیاء و مبارزه همه جانبه با عوامل جهل و نادانی که همان قوای شیطانی می‌شوند را در پیش گیریم. همان قدر که عوامل تقویت عقل مهم هستند، عوامل تضعیف نیز بسیار مهم هستند؛ و باید عوامل تضعیف عقل را از دل و جان زدود تا الطاف الهی و نور حق تجلی پیدا کرده و راه بروز عوامل رشد و تقویت مهیا شود و مقام عبودیت و بندگی حاصل آید. وَ اعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ^۱» و پروردگارت را عبادت کن تا یقین تو فرا رسد.

۱. الحجرات / ۹۹.

"اللهم اجعلنا من عبادك المخلصين"

پیشنهادهای و راهکارها

بهترین پیشنهاد برای حفاظت از عقل و تقویت بندگی در کلام گوهر بار رسول اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) می باشد:

آن که مرتکب گناهی شود، خردی از او جدا می شود که هرگز به سویی باز نمی گردد. آیات قرآن کریم نیز بر این مطلب تاکید دارند، دقت کنید:

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ هَٰمَانَهَا كَمَا فِي آيَاتِ اللَّهِ بِأَنَّهُ دَلِيلٌ بَرَاهِشَانِ آمَدَه بَاشَد بَه مَجَادِلَه بَرَمِي خِيَزَنَد؛ (این کارشان) خشم عظیمی نزد خداوند و نزد آنان که ایمان آورده اند به بار می آورد؛ این گونه خداوند بر دل هر متکبر جباری مهر می نهد!

رسول اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم):

مهر بر ستون عرش آویزان است، پس هنگامی که حریم ها شکسته می گردد و گناهان انجام می شوند و نسبت به خداوند بی پروایی صورت می گیرد، خدا مهر را بر می انگیزد و بر قلب بنده می زند، پس از آن، او دیگر چیزی را درک نمی کند.

سبب فساد العقل حب الدنيا: حب دنیا باعث از بین بردن عقل و خرد است.^۱ حب الدنيا يفسد العقل و يصم القلب عن سماع الحكمة و يوجب أليم العقاب: دوستی دنیا عقل را از بین می برد و قلب را از شنیدن حکمت و دانش کر می سازد و موجب عذاب دردناک می گردد.^۲ زخارف الدنيا تفسد العقول الضعيفه. زیور و زیب جهان خردهای زبون و ناتوان را تباه می گرداند (لکن مردان خرددل بدان نسپزند و از راه بدر نشوند).^۳ لم يعقل من

۱. ترجمه غرر (انصاری)، ج ۱، ص ۴۳۱.

۲. همان، ص ۳۸۱.

۳. همان، ص ۴۲۸.

وله باللعب، و استهتر باللهو و الطرب. عاقل نیست کسی که شیفته بازی و سرگرمی شود و حریص به لهو و شادی گردد.^۱

ضیاع العقول فی طلب الفضول. ضایع شدن عقلها در این است که آدمی به دنبال کارهای زیادی و بیهوده برود.^۲

با آیات و روایات متعددی که بیان شد نتیجه کفر و ناسپاسی ضایع شدن و تباهی عقل بود که در واقع اثر تاریکی بر نور بود، ناگفته نماند جرقه امید و نور توحید همیشه آماده فعالیت و خود نمایی جدید می باشد.

۱. ترجمه غرر محلاتی، ج ۲، ص ۱۳۹.

۲. همان، ص ۲۸۰.

کتابنامه

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

* مفاتيح الجنان

۱. ابن شعبه الحرّانی، حسن، *تحف العقول عن آل الرسول*، قم، جامعه مدّرسین حوزه علمیه قم، دفتر

انتشارات اسلامی ۱۳۶۳

۲. انیس، ابراهیم و دیگران، *المعجم الوسیط، دارالاحیاء التراث العربی*، بی تا.

۳. بندریگی، محمد، *فرهنگ بندریگی*. بی تا.

۴. جوادی آملی، *ادب فنای مقربان*، شرح زیارت جامعه کبیره، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۱ ش.

۵. جوادی آملی، *حکمت عبادات*، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۸ ش.

۶. جوادی آملی، *توحید در قرآن*، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۳ ش.

۷. جوادی آملی، *دین شناسی*. قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۱ ش.

۸. الحسینی الواسطی، سید محمد مرتضی، *تاج العروس من جواهر القاموس*، محب الدین ابی الفیض،

دارالمکتبه الحیاه، بی تا بی جا.

۹. حسینی شاه عبدالعظیمی، حسین بن احمد، *تفسیر اثنی عشری*. نشر میقات تهران، ۱۳۸۴ ش.

۱۰. دهخدا علی اکبر، *لغت نامه دهخدا*، تهران، دانشگاه تهران، موسسه لغت نامه دهخدا، ۱۳۷۷ ش.

۱۱. ری شهری، محمد، *میزان الحکمه*، مترجم: حمید رضا شیخی، تهران، موسسه فرهنگی دارالحديث،

۱۳۷۷ ش.

۱۲. سلیمی، علی، *نهج الفصاحه*، تحقیق: تهران، جمهوری، ۱۳۸۶ ش.

۱۳. سید علوی، سید ابراهیم، *نماز در قرآن*. بی تا بی جا.

۱۴. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی،

۱۳۷۲ش.

۱۵. طبرسی، ابومنصور احمد بن علی، الاحتجاج، چاپ اول، مشهد، نشر مرتضی، تاریخ نشر ۱۴۰۳هـ

۱۶. طبرسی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، میرزا حسین نوری، تحقیق: موسسه آل البيت عليهم

السلام لاحياء التراث، بيروت، ۱۳۸۷ش.

۱۷. قرائتی، محسن، تفسیر نور، قم، موسسه در راه حق، ۱۳۷۴ش.

۱۸. قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه. بی تا.

۱۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تحقیق جمعی از پژوهشگران، چاپ اول، قم، دارالحديث للطباعة و

النشر، تاریخ نشر ۱۴۲۹هـ

۲۰. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، بيروت، مؤسسة الوفاء، تاریخ نشر ۱۴۰۴هـ.

۲۱. مرکز الابحث و التحقيق العلوم الاسلاميه، تصنيف غررالحكم و دررالكلم، مكتب الاعلام الاسلامی فی

الحوزه العلمیه، بی تا.

۲۲. مصباح یزدی، محمدتقی، معارف قرآن، موسسه آموزشی امام خمینی، ۱۳۸۶ش.

۲۳. مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان

چاپ و انتشارات، ۱۳۷۴ش.

۲۴. مطهری، مرتضی، آشنایی با قرآن، تهران، صدرا، ۱۳۶۸ش.

۲۵. مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، تهران، صدرا، ۱۳۶۷ش.